

Obrazki porażki

Xawery Stańczyk

Abstrakt: Sztuka jest z jednej strony sferą, w której można wyobrazić sobie inny, mniej opresyjny i normatywny świat; w nim – jak w kreskówkach – międzygatunkowe przyjaźnie i sojusze nawet największych gamoni, odmieńców i wyrzutków prowadzą do szczęśliwego zakończenia. Z drugiej strony w intencjonalnym uprawianiu porażki jest coś ze sztuki, a przynajmniej sztuczki prestidigitatora. Performowanie porażki wymaga zdolności improwizacji, podążania po omacku, dyletanctwa, fanfaronady oraz przeciwstawiania się społecznym normom i regułom. Prezentowane tu prace nawiązują do tych sensów „sztuki porażki”.

Słowa kluczowe: obraz; porażka; sztuka porażki; fotografia; glitch; brzydkie rzeczy

Przedziwna sztuka porażki Jacka Halberstama, (w oryginale *The Queer Art of Failure* – polski przekład zdaje się eufemistyczny) nie przypadkiem już w tytule zawiera słowo „sztuka”. Choć Halberstam swobodnie, a wręcz nonszalancko wędruje przez różne obszary i nie ogranicza się bynajmniej do dzieł kultury prawomocnej, to twórczość artystyczna, czy to w formie radykalnych, awangardowych projektów, czy też popularnych filmów animowanych dla dzieci, pozostaje w centrum tej książki.

Z jednej strony sztuka jest sferą, w której można wyobrazić sobie inny, mniej opresyjny i normatywny świat; w nim – jak w kreskówkach – międzygatunkowe przyjaźnie i sojusze nawet największych gamoni, odmieńców i wyrzutków prowadzą do szczęśliwego

zakończenia. Sztuka jest również polem, w którym problematyzowanie porażki okazać się może odświeżającym chwytem artystycznym, paradoksalnie wiodącym do sukcesu, ponieważ reguły pola nagradzają to, co zapewnia im vitalność. Wreszcie, sztuka obiecuje możliwość przetestowania w specyficznych warunkach tych strategii politycznych, których zastosowanie w walce *stricte* politycznej wydaje się niemożliwe. Z drugiej strony, w intencjonalnym uprawianiu porażki jest coś ze sztuki, a przynajmniej sztuczki prestidigitatora. Performowanie porażki wymaga zdolności improwizacji, podążania po omacku, dyletanctwa, fanfaronady oraz przeciwstawiania się społecznym normom i regułom, a więc robienia tego, co według „zdrowego rozsądku” skazane jest na klęskę, co jest niepoważne, nieprofesjonalne i zwyczajnie głupie, a wręcz obsceniczne i ryzykowne.

Prezentowane tu prace nawiązują do tych sensów „sztuki porażki” oraz stanowią skromny i zupełnie niereprezentatywny wybór materiałów nadesłanych jesienią 2016 roku na *open call* o:

nieudane prace, kiepskie pomysły, wyniki niezrealizowanych planów, dokumentacje porażek, zamierzonych i niezamierzonych błędów, kiepskie foty, głupie miny, glitche, usterki, przykłady braku warsztatu, złego smaku, wywrotowego gustu, rzeczy brzydkie, zawstydzające, niezgrabne, niedopasowane, na niemodne tematy, w skompromitowanej estetyce, słabe obrazy¹.

1 <https://www.facebook.com/events/1747442108844725>

Dzieła Macieja Ratajskiego, Aleksandry Pieńkosz i Elżbiety Łabowskiej utrzymane są w popularnym nurcie glitchu, a więc praktyki polegającej na celowym wprowadzaniu błędów i zakłóceń do obrazu w celu wywołania nieprzewidzianych i potencjalnie atrakcyjnych zmian – stanowią jednak glitche chybione, porażkowe, czy to w wyniku celowego, ironicznego zamiaru, czy przypadku lub indolencji.

Nieudany glitch, obraz „źle” zniekształcony, „niewłaściwie” zepsuty, jak w przypadku *Barańczaka* Pieńkosz, stawia pytania o kryteria piękna i kiczu odradzające się za każdym razem, gdy dana praktyka z krytycznego eksperymentu staje się akceptowaną w polu konwencją. Podobnie na znaczenie błędu w fotografii zwraca uwagę Weronika Lipszyc, której *Księżyc* kojarzyć się może różnie, choć raczej nie z księżycem znanym z wieczornego nieba. Natomiast Pola Dwurnik zwraca uwagę na funkcję twórczych niepowodzeń w warsztacie artysty, podważając przy tym mit geniuszu: spod pędzla cieszącej się międzynarodowym uznaniem malarki może wyjść najbardziej koszmarna akwarela. Zdarza się.

Piotr Bekas – odwrotnie – w fotografiach z cyklu *Specjalnie* postanawia świadomie zepsuć kompozycję kadru, pozostawiając swoją twarz na zdjęciu. Bekas przypomina w ten sposób, że autor zawsze obecny jest w swoim zdjęciu, nawet jeśli widzowie

woleliby oglądać „czyste” widoki architektury lub miejskiego krajobrazu; ostatecznie stawia w stan podejrzenia samo medium fotografii.

Porażkowe obrazy to także obrazy porażki. Cristina Ferreira daje temu wyraz w zdjęciach z cyklu *Sleeping Beauties*, fotografując śpiących młodych mężczyzn, niechybną oznakę rychłego końca imprezy. Pora się zbierać, iść do domu lub posprzątać, koniec zabawy. A skoro o sprzątaniu mowa, Laura Waniek w fotograficznym autoportrecie przedstawia własną porażkę w zmaganiach z bałaganem w szufladzie pełnej niepotrzebnych drobiazgów, właściwie śmieci, z których konsumpcją związane jest poczucie winy, a jednocześnie niechęć do wyrzucania rzeczy, które jeszcze mogą się przydać, choć prawdopodobnie nigdy się nie przydadzą.

Zostaje więc zbiór obrazków porażki, zapomniany folder na Dropboksie, pliki, które nie znalazły się jeszcze w koszu, ale użytku z nich już raczej nie będzie.

Bibliografia

Halberstam, J. (2018). *Przedziwna sztuka porażki*. Wydawnictwo Krytyki Politycznej.

Maciej Ratajski CLOUDS

Pusty

Kiedyś ja sama w ciebie wejść, nieżył w ciebie
w tę kawiczkę, jak ona zaplanuje swoje
kształty i poruszenia. I przez twój skórną
dedykację, która poniekąd granit

Ty, tak opuszczały pomieszczenia dla mnie...

po stronie przopuszczona, tak nieobca

w tych, w których przebiegały przebiegi, które miały być

w ich pustych odczuciach, gdy uderzały w ciebie

W tym

strony w tobie. Dopiero kiedy

zostałaś już instrumentem

To ja, któryś był, któryś był

Aleksandra Pierńkosz BARAŃCZAK (KONFLIKT KODOWANIA)

Elżbieta Łabowska OGLĄDAŁAM STROSZKA

Elżbieta Łabowska OGLĄDAŁAM STROSZKA

Elżbieta Łabowska OGLĄDAŁAM STROSZKA

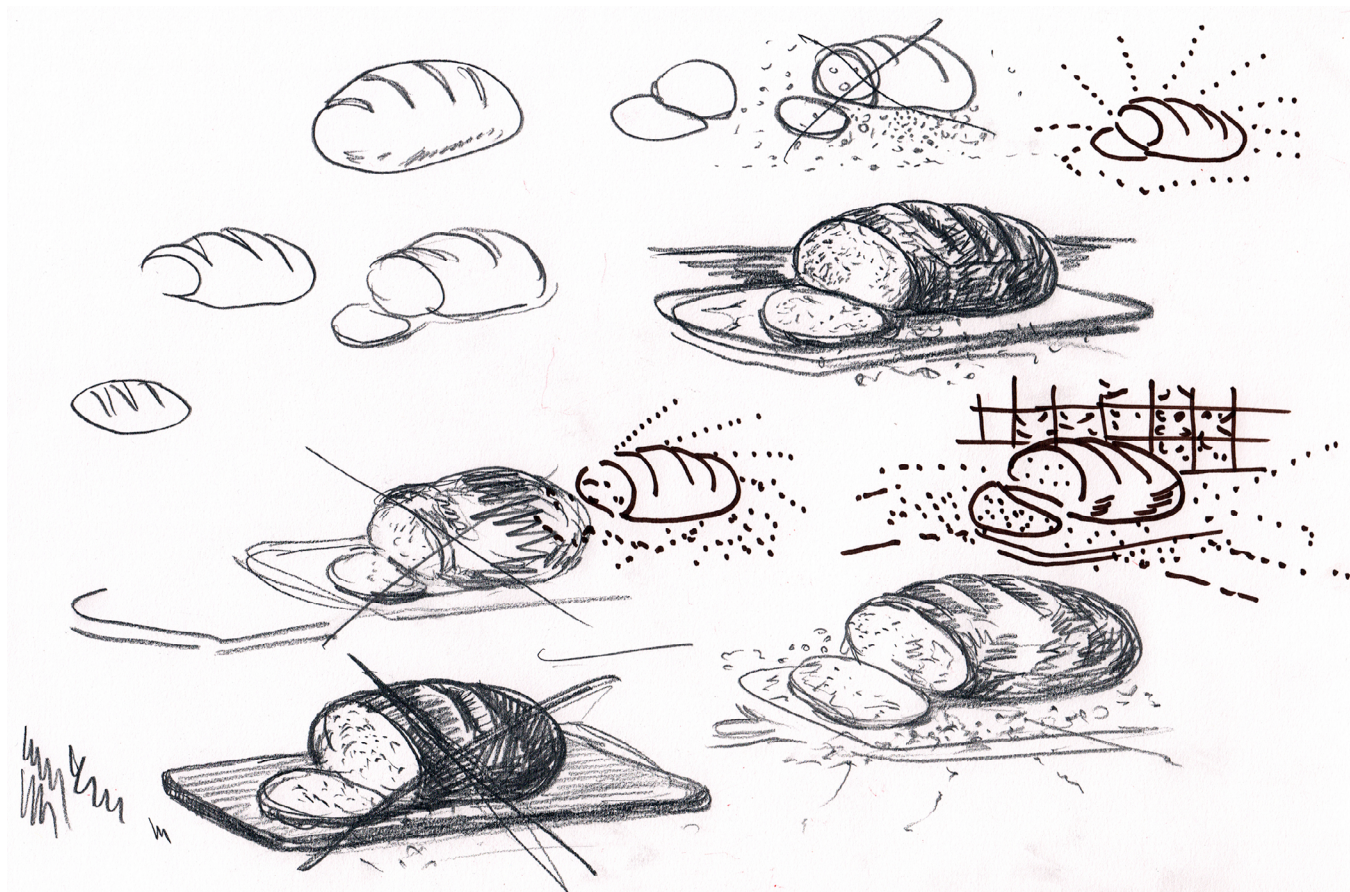

Weronika Lipszyc KSIĘŻYC

Pola Dwurnik NIEUDANA AKWARELA

Pola Dwurnik NIEUDANE PRÓBY NARYSOWANIA CHLEBA

Piotr Bekas z cyklu SPECJALNIE

Piotr Bekas z cyklu SPECJALNIE

Piotr Bekas z cyklu SPECJALNIE

Piotr Bekas z cyklu SPECJALNIE

Piotr Bekas z cyklu SPECJALNIE

Cristina Ferreira SLEEPING BEAUTIES

Cristina Ferreira SLEEPING BEAUTIES

Cristina Ferreira SLEEPING BEAUTIES

Laura Waniek ZDJĘCIE

Spis ilustracji

1. Maciej Ratajski, Clouds, info@maciejratajski.com
2. Aleksandra Pieńkosz, Barańczak (Konflikt kodowania), aleksandra.pienkosz@gmail.com
3. Elżbieta Łabowska, Oglądałam Stroszka, e.d.labowska@gmail.com
4. Elżbieta Łabowska, Oglądałam Stroszka, e.d.labowska@gmail.com
5. Elżbieta Łabowska, Oglądałam Stroszka, e.d.labowska@gmail.com
6. Weronika Lipszyc, Księżyc, w.lipszyc@gmail.com
7. Pola Dwurnik, Nieudana akwarela, apoloniadwurnik@gmail.com
8. Pola Dwurnik, Nieudane próby narysowania chleba, apoloniadwurnik@gmail.com
9. Piotr Bekas, z cyklu Specjalnie, piotr.bekas@gmail.com
10. Piotr Bekas, z cyklu Specjalnie, piotr.bekas@gmail.com
11. Piotr Bekas, z cyklu Specjalnie, piotr.bekas@gmail.com
12. Piotr Bekas, z cyklu Specjalnie, piotr.bekas@gmail.com
13. Piotr Bekas, z cyklu Specjalnie, piotr.bekas@gmail.com
14. Cristina Ferreira, Sleeping Beauties, cristina.ferreira.cf.@gmail.com
15. Cristina Ferreira, Sleeping Beauties, cristina.ferreira.cf.@gmail.com
16. Cristina Ferreira, Sleeping Beauties, cristina.ferreira.cf.@gmail.com
17. Laura Waniek, Zdjęcie, przedlasikbrzeziniak@gazeta.pl

Images of Failure

Abstract: On the one hand, the sphere of art offers the possibility to imagine a different, less oppressive and normative world, where just as in the case of cartoons even the greatest gawks, misfits, and outcasts would build friendships and alliances helping them to reach a happy ending. On the other hand, there is something of an artistic performance, at least of an illusionist show, to an intentional act of failure. To perform failure, one has to improvise, to operate randomly, blunderingly, and ostentatiously, as well as to resist the social norms and rules. The artworks that are presented here pertain to all of these meanings of the “art of failure”.

Keywords: image; failure; art of failure; photography; glitch; ugly things

---

Article No. 2463

DOI: 10.11649/slh.2463

Citation: Stańczyk, X. (2020). Obrazki porażki. *Studia Litteraria et Historica*, 2020(9), Article 2463. <https://doi.org/10.11649/slh.2463>

This is an Open Access article distributed under the terms of the Creative Commons Attribution 3.0 PL License, which permits redistribution, commercial and non-commercial, provided that the article is properly cited. <http://www.creativecommons.org/licenses/by/3.0/pl>

© The Author(s) 2020

Publisher: Institute of Slavic Studies, Polish Academy of Sciences, Warsaw, Poland

Author: Xawery Stańczyk, Statistics Poland, Warsaw, Poland

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-0042-0016>

Correspondence: xawery.stanczyk@gmail.com

The preparation of this work was self-financed by the author.

Competing interests: The author is the editor-in-charge of this issue of the journal.